

генеральному директору **Тетяні Сосновській**, за сприяння якої відбулося знайомство з музеєм та ще й на безкоштовній основі.

Під час екскурсії юні дослідники слухали історичні довідки про об'єкти й події, ставили запитання, робили фотографії (частину з яких можна побачити на веб-сайті НДІУ).

Після екскурсії в Національному музеї історії України конкурсант мав можливість ще помилуватися Володимирською гіркою, покататися на фунікулері та пройтися по Поштовій площі біля Річкового вокзалу.

Загалом третій екскурсійний день, сповнений новими приємними враженнями та емоціями, став чудовим завершенням конкурсних змагань з українознавства. Сподіваємося, що всі старання, які доклали організатори Конкурсу за дня його проведення, надихнули наших

учасників на подальші дослідження України та українського світу.

Тетяна БОЙКО

кандидат філософських наук,
завідувач відділу освітніх технологій
та популяризації українознавства НДІУ

Олена ГАЗІЗОВА

кандидат історичних наук, провідний
науковий співробітник
відділу історичних студій НДІУ

Олег ЧИРКОВ

науковий співробітник
відділу української етнології НДІУ

Світлана БОЙКО

кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник
відділу освітніх технологій
та популяризації українознавства НДІУ

DOI: 10.30840/2413-7065.1(70).2019.165194

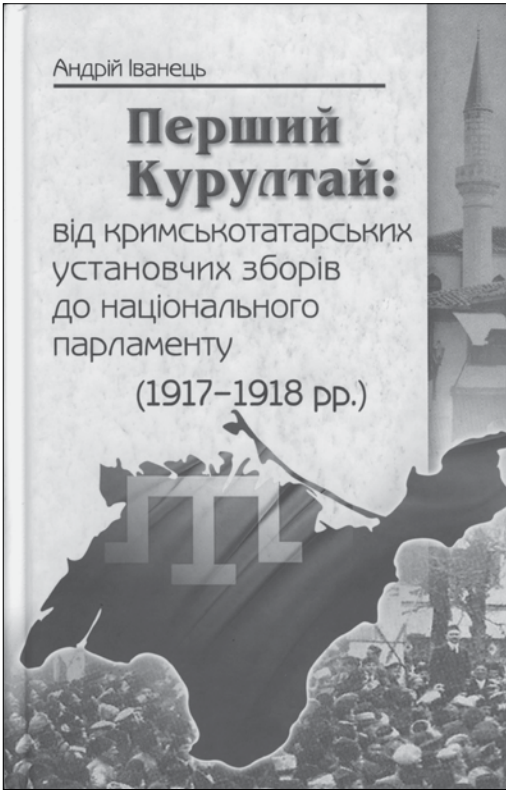
КРИМСЬКОТАТАРСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1917–1918 РР: ТВОРЕННЯ ДЕРЖАВИ І МОДЕРНОЇ НАЦІЇ

(Рецензія на монографію А. Іванця «Перший Курултай:
від кримськотатарських установчих зборів до національного парламенту
(1917–1918 рр.)». Київ: ТОВ «Видавництво «Кліо», 2018. 160 с.)

У залі засідань вченої ради НДІУ МОН України відбулася презентація монографії кандидата історичних наук, координатора Таврійської гуманітарної платформи, старшого наукового співробітника відділу української етнології НДІУ А. Іванця «Перший Курултай: від кримськотатарських установчих зборів до національного парламенту

(1917–1918 рр.)». Треба відзначити, що ця праця була надрукована на замовлення Міністерства інформаційної політики України та безкоштовно розповсюджувалася на презентації.

Дослідження спирається на широке коло документальних джерел і мемуарів, містить сучасний науковий погляд на один із ключових періодів у

багатовіковій історії корінного народу Криму, коли він переживав перехід від стану етносу до стану модерної нації. Розкрито процес розгортання та виходу у 1917 р. національного руху на новий щабель розвитку, початок, перебіг і результати кримськотатарської революції, вищим проявом якої було скликання національних установчих зборів – Курултаю.

Зокрема, маловідомою для більшості українців залишається історія кримськотатарського революційного руху в 1917–1918 рр. Цей період в історії корінного народу Криму, на думку автора, можна порівняти із періодом створення Кримського ханства у XV ст., його анексією Російською імперією у 1783 р., депортацією 1944 р., масовим поверненням до Криму наприкінці 1980–1990 рр.

Саме у 1917–1918 рр. розпочалася нова епоха в житті кримськотатарського народу, позначена переходом на якісно новий рівень консолідації, перетворенням етносу на націю (с. 10).

Об'єктом уваги А. Іванця є кримськотатарська революція березня 1917 р. – серпня 1919 р., а предметом – Курултай кримськотатарського народу у формі національних установчих зборів та парламенту, а також структури, які він сформував, – Парламентське бюро і кримськотатарські національні уряди. Хронологічно дослідження охоплює 1917 р. – початок 1919 р. Праця дає загальне уявлення про процес виникнення та функціонування першого Курултаю і органів, які він утворив, хоча, звісно, не претендує, враховуючи обсяг видання, на всебічне висвітлення цієї надзвичайно цікавої, але малодослідженої теми (с. 13).

Монографія складається з трьох розділів, висновків та додатка, де оприлюднено список делегатів першого Курултаю за інформацією мандатної комісії національних установчих зборів.

У першому розділі «На шляху до Курултаю: розгортання масового національного руху та структуризація органів самоврядування кримських татар (весна–осінь 1917 р.)» автор осягає причини та передумови кримськотатарської революції 1917–1918 рр., осмислює початок національної революції та розгортання системи органів національного самоврядування кримських татар навесні та влітку 1917 р., аналізує процес підготовки до скликання Курултаю в умовах суспільно-політичної конфронтації восени та на початку зими 1917 р.

У другому розділі «Перший Курултай: кримськотатарські національні

установчі збори (9–26 грудня 1917 р.)» А. Іванець здійснює критичний аналіз проведення першого Курултаю, який відбувся у стародавній ханській столиці Бахчисараї. Це представницьке зібрання, на думку автора, отримало статус кримськотатарських національних установчих зборів та посприяло посиленню етнічної самоідентифікації кримських татар й розбудові національної державності.

Третій розділ «Перший Курултай: кримськотатарський національний парламент у суспільно-політичних катаклізмах і війнах 1918 р.» присвячений аналізу діяльності Курултаю на початку 1918 р. у період захоплення влади в Криму ліворадикалами, осмисленню спроби Курултаю утворити протягом весни–осені 1918 р. кримськотатарську державність, а саме відновити Кримське ханство, та боротьбі кримських татар за свої права у період режиму Кримського крайового уряду С. Крима у кінці 1918 – на початку 1918 р.

У висновках А. Іванець узагальнює підсумки дослідження та наголошує, що найвищим досягненням кримськотатарської революції у 1917 р. стало проведення 9–26 грудня національних установчих зборів – Курултаю. Рішенням З'їзду народів-федералістів рекомендувалося провести національні установчі збори до Всеросійських – кримські татари стали одним із небагатьох народів, кому це вдалося. Кримськотатарська конституанта ухвалила Кримськотатарські Основні закони, які регламентували порядок

створення і функціонування органів національного самоврядування та проголосували Кримську Демократичну Республіку. Національна конституція мала загалом демократичний характер – скасувала станові звання і привілеї, визнала право націй на повне самовизначення, проголошувала демократичні права і свободи, зокрема рівність жінок і чоловіків (с. 151).

Хоча внаслідок суб'єктивних та об'єктивних причин (зокрема, низької демографічної ваги кримських татар у населенні Кримського півострова, яка стала реальністю внаслідок послідовної політики Російської імперії щодо цього корінного народу та перетворення його в упосліджену меншину у Криму) кримськотатарська революція зазнала поразки, на думку А. Іванця, вона створила важливі національні інституції та традиції, які й досі позитивно впливають на розвиток кримськотатарського народу, форми його самоорганізації та самовираження й, зрештою, допомагають йому зберегти свою унікальну ідентичність у сучасному глобалізованому світі.

Маємо надію, що у цей складний період у житті України, українців і кримських татар, часи неоголошеної російсько-української гібридної війни книга знайде свого читача, допоможе згуртувати українську політичну націю.

Юрій ФІГУРНИЙ

orcid.org/0000-0002-6463-0920

кандидат історичних наук, завідувач відділу української етнології НДІУ